

*Saluut
aan
HOLLAND*

Stilte als een museumstuk

TEKST Koos van Zomeren FOTO Freddy Rikken

Om half zes die avond liep ik over een zandweg van paddestoel 21157 naar paddestoel 21159 en geloof het of niet, daar zong een wielewaal.

Thuis had ik deze plek op de kaart aangekruist, onderweg had ik me er een voorstelling van gevormd. Daar ongeveer moest zich het toppunt van stilte bevinden. En nu ik er aankwam zat er een wielewaal te zingen, donker en vasthoudend. Alsof je verwacht werd! Ik bleef staan en schudde mijn hoofd en luisterde.

Komend van het station in Lochem, steek je eerst het Twentekanaal over. Dan volg je de weg naar Hengelo en neem je de afslag naar Borculo. Hier loop je nog tot over je oren in het lawaai. Het meeste lawaai in Nederland is verkeerslawaai en dat komt natuurlijk doordat het zich verplaatst. Als al dat verkeer stilstond zou het lang zo erg niet zijn.

Begeef je je nu in de richting van een vlek die plaatselijk bekend staat als Gelse-laar, dan ga je linea recta een stiltegebied binnen. Hoe je dat kunt weten? Wel, zo wordt het genoemd in een nota van de provincie Gelderland. Wat in die provincie nog aan stilte rest, ligt voor een groot deel in deze uithoek. De bedoeling is deze stilte te conserveren. Stilte is in Nederland voorwerp van beleid geworden. Daar is het dus goed mis mee.

Je loopt in een laantje met eiken en wat meteen opvalt is het ontbreken van de dreun van de snelweg. Die hoor je in Nederland vrijwel altijd en overal. Hij is niet dodelijk, die dreun, maar hij ergert wel.

Heb je hem eenmaal gehoord, dan blijf je hem horen, net als het druppen van een kraan.

Wat verder opvalt is een dood varkentje, in de berm gelegd voor het destructiebedrijf.

Ik keek naar de harde groene glans van vliegen, die een dood varkentje wel best vonden. Ik bedacht dat ik allang een kans zocht om eens iets over de tragiek van varkens te zeggen. Maar dan toch liever aan de hand van een levend varken, een zeug met een eindeloze rij tepels, net knoopjes van een jas, languit in de modder, zachtjes knorrend in haar slaap, het oor over haar oog gevouwen.

Er zijn weilanden met koeien, roodbont. Er zijn boerderijen, ver uit elkaar. Er zijn weggetjes, allemaal omzoomd met eiken. Hier weet men nog wat een mens nodig heeft als de zon schijnt: schaduw. Hier verwacht men nog dat je je hand opsteekt als je langsloopt. Hier word je nog nagekeken.

Jammer alleen van die gruwelijk gekanaliseerde waterlopen overal, dat zompige water, die doodse oevers. Daardoor komt over het hele landschap iets van een verstikkend keurslijf te liggen.

Levende varkens zijn er trouwens ook. Je ziet ze nergens, maar met vlagen komt uit zwartgeteerde schuren, denk je eens in hoe heet het daar is op zo'n dag, een doordringende varkensgeur waaien en dan vraag je je af of het geen tijd wordt in Nederland geurreservaten te stichten; beseft de overheid wel dat ook de geur van dit land voorwerp van beleid dient te zijn?

Maar goed, het was niet zo erg dat je mocht zeggen dat het stiltegebied stonk, niet toen ik erdoorheen liep.

Wat krijg je nu te horen als het ergens stil is? Je hoort vogels, je hoort de wind. Dat mag, dat is natuur, dat staat met zoveel woorden in die nota van de provincie. Loeiende koeien, blattende schapen, blaffende honden, tuffende tractors, dat mag ook, dat onderstreept alleen maar het landelijke karakter van zo'n gebied.

Wind voert de boventoon. Het suizen van wind rechtstreeks in je oren. Het rit-selen van wind in het gras langs de weg, in het loof op maïsvelden, in het gebladerte van eiken en populieren, wat echt iets anders is, want in populieren klinkt de wind als een bergbeek. Stel je voor: hoe harder het waait, hoe stiller het is. Toen met die

orkaan, toen er niets boven het gebulder en gebeuk en gekraak kon uitkomen, toen was het in feite waanzinnig stil in Nederland!

In Gelselaar vond ik een cafeetje. Wat ik gedronken heb, weet ik niet meer. Ik had mijn aantekenboekje vergeten, dat was thuis naast mijn schrijfmachine blijven liggen. Stel je voor: dit hele stuk moet ik uit mijn hoofd doen! Wel weet ik nog dat ik een ontzettende dorst had en dat er in dat café geen tv was, als gevolg waarvan ik een etappe van de Tour de France heb gemist.

Ik ben een stuk langs de weg naar Geesteren gelopen. Tamelijk druk, leek me. Maar duidelijk binnen de limiet die aan een weg in een stiltegebied is gesteld: niet meer dan 700 motorvoertuigen per

dag, oftewel 29,2 passages per uur; elke twee minuten een auto, dat is al stil genoeg.

Daarna weer een zijweggetje. Zo kwam ik tussen de paddestoelen 21157 en 21159 terecht en daar zong een wielewaal. Ik ging in het gras liggen, mijn rugzak onder mijn hoofd. Ik keek naar de lucht.

Er waren verre vliegtuigen: het bedagde gebrom van een verkeerstoestel, verstoord door het boze gejang van een straaljager. Het stiltegebied zou zich nog een heel eind naar het oosten uitstrekken, ware het niet dat daar een laagvliegroute was gesitueerd. Gemiddeld zes passages per dag. Logisch eigenlijk, waar het stil is kunnen die lui hun gang gaan, we zouden ze toch niet boven Amsterdam willen hebben?

Beide vliegtuigen verdwenen, de wielewaal bleef. Het was goed zo. Ik deed mijn ogen dicht en wat ik daarna nog gehoord heb, kan ik niet zeggen.

Het probleem van varkens is dat ze alleen maar nodig zijn voor hun spek. Varkens leveren geen melk, wol of paardkracht. Bovendien zijn een paar varkens genoeg om er een heleboel geboren te doen worden. Daarom zijn er bijna geen varkens die een leven leiden. Daarom zit er voor varkens zo weinig ruimte tussen moederbuik en slagmes. En je kunt niet zeggen dat dat hun eigen stommiteit is. Varkens zijn slim. Varkens zijn slim genoeg om er een uitgebreid arsenaal aan angsten en frustraties op na te houden. Wat ze wéten, dat is de tragiek van varkens.

